

Ny regnskapsstandard for oppkjøp

IFRS 3R

- Hvordan påvirkes bunntinjen?*

*connectedthinking

PRICEWATERHOUSECOOPERS

the 1990s, the number of people in the UK who are employed in the public sector has increased from 10.5 million to 12.5 million (12.5% of the population).

There are a number of reasons for this increase. One is that the public sector has become a more important part of the economy. Another is that the public sector has become more efficient. A third is that the public sector has become more attractive to workers.

The public sector has become a more important part of the economy. This is because the public sector has become more efficient.

A third reason for the increase in public sector employment is that the public sector has become more attractive to workers.

The public sector has become more attractive to workers because it offers a number of advantages over the private sector.

One of the advantages of the public sector is that it offers a more secure job. This is because the public sector is less likely to be affected by economic downturns.

Another advantage of the public sector is that it offers a better work-life balance. This is because the public sector has shorter hours and more flexible working arrangements.

A third advantage of the public sector is that it offers a better pension scheme. This is because the public sector has a more generous pension scheme than the private sector.

Finally, the public sector offers a better career progression. This is because the public sector has a more structured career progression system than the private sector.

These are the reasons why the public sector has become more attractive to workers. This has led to an increase in public sector employment.

The public sector has become more attractive to workers because it offers a number of advantages over the private sector.

One of the advantages of the public sector is that it offers a more secure job. This is because the public sector is less likely to be affected by economic downturns.

Another advantage of the public sector is that it offers a better work-life balance. This is because the public sector has shorter hours and more flexible working arrangements.

A third advantage of the public sector is that it offers a better pension scheme. This is because the public sector has a more generous pension scheme than the private sector.

Finally, the public sector offers a better career progression. This is because the public sector has a more structured career progression system than the private sector.

These are the reasons why the public sector has become more attractive to workers. This has led to an increase in public sector employment.

The public sector has become more attractive to workers because it offers a number of advantages over the private sector.

One of the advantages of the public sector is that it offers a more secure job. This is because the public sector is less likely to be affected by economic downturns.

Another advantage of the public sector is that it offers a better work-life balance. This is because the public sector has shorter hours and more flexible working arrangements.

A third advantage of the public sector is that it offers a better pension scheme. This is because the public sector has a more generous pension scheme than the private sector.

Finally, the public sector offers a better career progression. This is because the public sector has a more structured career progression system than the private sector.

These are the reasons why the public sector has become more attractive to workers. This has led to an increase in public sector employment.

The public sector has become more attractive to workers because it offers a number of advantages over the private sector.

One of the advantages of the public sector is that it offers a more secure job. This is because the public sector is less likely to be affected by economic downturns.

Another advantage of the public sector is that it offers a better work-life balance. This is because the public sector has shorter hours and more flexible working arrangements.

A third advantage of the public sector is that it offers a better pension scheme. This is because the public sector has a more generous pension scheme than the private sector.

Finally, the public sector offers a better career progression. This is because the public sector has a more structured career progression system than the private sector.

Innhold

Sammendrag	Side 4
Spørsmål og svar	Side 6
Forskjeller mellom IFRS og US GAAP	Side 20
Forretningsmessige konsekvenser	Side 22
Kontaktinformasjon	Side 23

Sammendrag

Mange foretak har oppkjøp (M&A) som en viktig del av sin vekst-strategi. Regnskapsmessige hensyn bør ikke være utslagsgivende når oppkjøp skal besluttes, men regnskapsmessige konsekvenser kan ha betydning for hvordan kjøpsavtalen bør utformes, for planleggingen av og prosessen rundt inngåelsen av avtalen, og for kommunikasjonen med markedet.

Hensikten med denne publikasjonen er å hjelpe de som skal ta avgjørelser og utarbeide regnskap å kommunisere konsekvensene av et oppkjøp i resultatet både for inneværende års regnskap og hvordan oppkjøpet påvirker fremtidige resultater.

Reglene for regnskapsføring av oppkjøp er igjen endret. I januar 2008 utgav The International Accounting Standards Board (IASB) en revidert standard for virksomhetssammenslutninger (IFRS 3R), samt en revidert konsernregnskapsstandard (IAS 27R). The Financial Accounting Standards Board (FASB), som er IASBs motpart i USA, har utgitt standarder som er nesten identiske med IFRS-standardene.

Planlegger du et oppkjøp vil du ha behov for å forstå virkningen av de nye standardene på avtalestruktur, fremtidig økonomisk rapportering og kommunikasjon med investorer og analytikere. Denne publikasjonen ser nærmere på de vesentligste endringene og konsekvensene av dem for deg som beslutningstaker.

Hva er så de viktigste konsekvensene?

Det forventes at de nye standardene gir større svingninger i etterfølgende regnskapsmessige resultater og derfor gjør det vanskeligere å estimere inntjeningen etter at oppkjøpet er gjennomført.

Standardene vil sannsynligvis også:

- påvirke oppkjøpsforhandlingene og avtalestrukturen i et forsøk på å dempe uønsket effekt på resultatmålingen,
- påvirke graden og omfanget av due diligence og informasjonsinnhenting i forkant av et oppkjøp,
- fordre nye retningslinjer og prosedyrer for å overvåke og måle endringer i virkelig verdi på enkelte eiendeler og gjeldsposter,
- kreve tidligere involvering fra revisor og advokater og utvider behovet for verdsettelsesekspertise, og
- påvirke hva som blir sentrale forklaringer i kommunikasjonen med aksjonærene.

IFRS 3R : Hvordan påvirkes bunnlinsen? Sammendrag

Oppstillingen i tabellen nedenfor viser hvorvidt ulike avtaleelementer etter de nye reglene kan gi resultateffekt allerede på oppkjøpstidspunktet, gi endrede verdier på eiendeler og gjeld i oppkjøpsbalansen eller føre til resultatsvingninger etter oppkjøpet.

	Resultateffekt på kjøps-tidspunktet	Effekt på netto eiendeler/ goodwill på kjøpstidspunkt	Effekt på resultatene fremover
Aksjeopsjoner gitt til selger		X	X
Tidligere eierandel i det oppkjøpte selskapet	X	X	
Betinget vederlag som gjøres opp med et fast antall aksjer		X	
Betinget vederlag i kontanter eller aksjer til et fastsatt beløp		X	X
Transaksjonskostnader	X	X	X
Full goodwill		X	X
Oppgjør av tidligere avtaler med det oppkjøpte selskapet	X	X	X
Skadesløsgaranti fra selger		X	X
Kjøp eller salg av minoritetsinteresser			X ¹

¹ Transaksjoner med minoritetsinteresser kunne gi resultatvirkning under tidligere IAS 27, avhengig av foretakets regnskapspolicy. Det vil ikke bli noen effekt på resultatet under IAS 27R.

Spørsmål og svar

For hvem og når?

Den nye standarden for virksomhetssammenslutning inneholder vesentlige endringer, men disse er noe mindre radikale enn endringene i den tilsvarende standarden i US GAAP. IFRS 3R videreutvikler oppkjøpsmodellen. Standarden gjelder nå for flere transaksjoner, slik som sammenslutninger ved kontrakt og sammenslutninger av gjensidige foretak. Slike transaksjoner bringes nå inn under standardens virkeområde. Transaksjoner under felles kontroll og etablering av felleskontrollert virksomhet faller utenfor standardens virkeområde. Definisjonen av hva som utgjør en virksomhet er noe justert. Den krever nå bare at de enkelte delene er "i stand til å drives" i stedet for "blir drevet og styrt" samlet. Innholdet i denne endringen er nærmere beskrevet i veiledningen til standarden. Endringen kan medføre at flere transaksjoner anses som oppkjøp. Overtakelsestidspunktet endres imidlertid ikke under IFRS.

1. Når vil den nye standarden få innvirkning på årsregnskapet?

IFRS 3R skal brukes på virksomhetssammenslutninger som finner sted i regnskapsperioder som starter 1. juli 2009 eller senere, som for de fleste er 2010-regnskapet. Reglene kan anvendes tidligere, men først for regnskapsperioder som starter etter 30. juni 2007. IFRS 3R og IAS 27R må tas i bruk samtidig. Tilbakegående anvendelse på tidligere virksomhetssammenslutninger er ikke tillatt.

Som for andre standarder kan IFRS 3R og IAS 27R ikke anvendes av virksomheter innenfor EU/EØS-området før de er godkjent av EU.

2. Er virkeområdet til standarden endret?

Ja, den inkluderer nå også sammenslutninger av gjensidige foretak og sammenslutninger ved kontrakt. For de fleste virksomheter er denne endringen av liten praktisk betydning. Høyprofilerte sammenslutninger av gjensidige virksomheter er uvanlige og sammenslutninger ved kontrakt (staplings) skjer i Australia, men er sjelden andre steder.

3. Hva med transaksjoner under felles kontroll?

Den nye standarden inkluderer ikke transaksjoner under felles kontroll. IASB har igangsatt et prosjekt for disse, men en ny standard er ikke ventet i nær framtid. Foretakene må velge en policy for slike transaksjoner. Det vanligste er at de enten anvender IFRS 3 analogt med andre virksomhetssammenslutninger eller anvender kontinuitet analogt med US og andre GAAP med tilsvarende rammeverk. Foretakene bør fortsette å anvende sin eksisterende policy for virksomhetssammenslutninger under felles kontroll.

Vederlag

Vederlag er det beløp som betales for den overtatte virksomheten. Noen av de vesentligste endringene i den reviderte standarden påvirker fastsettelsen av vederlagets størrelse. Endringene kan medføre både økning og reduksjon i bestemmelsen av vederlaget. Dette påvirker igjen størrelsen på goodwill som innregnes. Det påvirker også resultatregnskapet etter oppkjøpet.

Transaksjonskostnadene er ikke lenger en del av kjøpsprisen. De skal nå kostnadsføres når de påløper. Vederlaget inkluderer nå virkelig verdi av alle eierinteresser kjøper har hatt fra før i den oppkjøpte virksomheten. Dette inkluderer eventuelle eierinteresser i et tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet eller annen egenkapitalinteresse i den oppkjøpte virksomheten. Dersom oppkjøperen allerede eier en andel av oppkjøpsobjektet, og denne andelen ikke er ført til virkelig verdi, blir den revurdert til virkelig verdi ved oppkjøpet med resultatføring av verdiendringen.

Reglene for regnskapsføring av betinget vederlag er også endret. Det er nå et krav at betinget vederlag må føres til virkelig verdi selv om betaling ikke anses sannsynlig på oppkjøpstidspunktet. Alle senere endringer i betingede vederlag som i oppkjøpet er klassifisert som en forpliktelse må resultatføres i stedet for mot goodwill som nå.

4. Selgende aksjonærer skal motta aksjeopsjoner. Hvilken effekt får dette?

Et overtakende foretak kan ønske at selgende aksjonærer forblir i virksomheten som ansatte. Deres kunnskap og kontakter kan bidra til suksess for den overtatte virksomheten. I slike tilfeller kan tidligere aksjonærer tildeles aksjeopsjoner.

Opsjons- og ansettelsesbetingelsene kan påvirke størrelsen på vederlaget, men også resultatregnskapet etter virksomhetssammenslutningen. Aksjeopsjoner har en verdi. Det relevante regnskapsmessige spørsmålet er om verdien av opsjonene skal føres som en del av kjøpsvederlaget eller som vederlag for tjenester som skal ytes av de ansatte etter sammenslutningen, eventuelt som en kombinasjon av disse to. Avgjørende for vurderingen vil være om det overtakende foretaket betaler aksjonærene for tjenester utført etter overdragelsen i egenskap av at de er aksjonærer eller ansatte. Av betydning er også hvorvidt opsjonene er nye eller erstatter den ansattes eksisterende opsjoner i den oppkjøpte virksomheten.

Normalt vil opsjoner være vederlag for utført arbeid etter overdragelsen dersom noe av vederlaget er betinget av at aksjonærene forblir i et ansettelsesforhold etter transaksjonen. I slike tilfeller kostnadsføres opsjonen som lønn for de ansattes tjenester etter overdragelsen. Denne godtgjørelsen gis for å sikre og belønne de ansattes fremtidige tjenester og ikke for å kjøpe opp det eksisterende foretaket. I motsatt tilfelle, når opsjonene tildeles som en del av vederlaget for den oppkjøpte virksomheten, skal verdien av opsjonene medregnes som en del av kjøpsvederlaget.

5. Er det sant at enkelte virksomhetssammenslutninger kan resultere i en gevinst i resultatregnskapet?

Ja, fordi eventuelle tidligere eierinteresser anses som avhendet i bytte for kjøp av virksomheten og det skal gjøres en beregning av gevinst eller tap ved denne "avhendelsen". Dersom kjøper allerede har eierinteresser i den oppkjøpte virksomheten før overdragelsen, krever standarden at den eksisterende eierinteressen blir revurdert til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet med verdiendring ført over resultatregnskapet (sammen med eventuell verdistigning som relaterer seg til den eksisterende eierinteressen og som tidligere er ført mot egenkapitalen). Dersom verdien har økt, vises en gevinst i oppkjøpers resultatregnskap på sammenslåingstidspunktet. Tap vil bare oppstå dersom den eksisterende eierinteressen har en bokført verdi som overstiger den forholdsmessige virkelige verdi av virksomheten som er kjøpt – og der det ikke er ført noen nedregulering tidligere mot egenkapitalen. En slik tapssituasjon forventes å opptre sjelden.

Standarden krever også at eventuell fortjeneste som følge av et "gunstig kjøp" (negativ goodwill) resultatføres. Dette er ikke endret i forhold til tidligere regler.

6. Noe av vederlaget for virksomheten er betinget (earn-outs). Hvordan regnskapsføres dette?

Det er vanlig at noe av vederlaget for et oppkjøp er betinget av fremtidige hendelser. Det kan herske usikkerhet rundt verdien av den oppkjøpte virksomheten eller noen av de vesentligste eiendelene. Kjøper ønsker kanskje bare å betale dersom virksomheten går bra videre. På den annen side ønsker selger å få full verdi for virksomheten. Betinget vederlag betales ofte på bakgrunn av oppnådde resultater etter overtakelsen eller dersom et større usikkert prosjekt blir vellykket.

Det overtakende foretak må vurdere alle typer vederlag til virkelig verdi på oppkjøpsdatoen, inklusive betinget vederlag. Det er ingen krav om at betaling må være sannsynlig slik som var tilfelle under IFRS 3. Dersom betinget vederlag er en gjeldsforpliktelse (som skal gjøres opp med kontanter eller aksjer til et spesifisert beløp), må all senere revurdering av forpliktelsen resultatføres. En økning i forpliktelsen som skyldes gode resultater vil resultere i en kostnad i resultatregnskapet. Hvis forpliktelsen derimot blir redusert, kanskje på grunn av svakere resultat enn budsjettert, vil reduksjonen i den forventede utbetalingen bli ført som en gevinst i resultatregnskapet.

Slike endringer ble tidligere ført mot goodwill. Kjøperselskapet må forklare denne delen av resultatet grundig, for eksempel ved at den oppkjøpte virksomheten går bedre enn forventet og har god inntjening, men resultatet er lavere på grunn av tilleggsbetaling til selger.

7. Har det noen betydning om betinget vederlag (earn-outs) betales i aksjer eller kontanter?

Ja, det har det. Et betinget vederlag i kontanter oppfyller definisjonen av en usikker forpliktelse. Den revurderes til virkelig verdi ved hver årsavslutningsdato, og eventuelle endringer blir resultatført.

Betinget vederlag som gjøres opp med ordinære aksjer trenger ikke nødvendigvis å revurderes over resultatregnskapet. Dette er avhengig av typen vederlag og hvordan antall aksjer som skal utstedes fastsettes. Et betinget vederlag som betales med aksjer der antall aksjer varierer for å gi mottaker av aksjene en fastsatt verdi, vil oppfylle definisjonen av en gjeldsforpliktelse. Resultatet er at forpliktelsen senere vurderes til virkelig verdi med endringer over resultatregnskapet. På den annen side, der et fastsatt antall aksjer enten vil bli eller ikke vil bli utstedt avhengig av resultatene, uansett om verdien av aksjene er endret, vil det betingede vederlaget normalt oppfylle definisjonen på egenkapital og endring i forpliktelsens virkelige verdi blir derfor ikke revurdert over resultatregnskapet.

8. En virksomhetssammenslutning medfører honorarer til banker, advokater og revisorer. Kan disse fortsatt balanseføres?

Nei, det kan de ikke. Standarden fastslår at transaksjonskostnader ikke er en del av betalingen til selgeren av virksomheten. De er heller ikke eiendeler i den overtatte virksomheten som blir bokført ved oppkjøpet. Transaksjonskostnader kostnadsføres når de påløper og når den tilhørende tjenesten mottas.

Standarden krever at det skal opplyses i note om størrelsen på påløpte transaksjonskostnader.

9. Hva med utgifter påløpt ved låneopptak eller aksjeemisjon der midlene er anvendt til å kjøpe en virksomhet. Må disse også kostnadsføres?

Nei, slike utgifter kostnadsføres ikke. De regnskapsføres på samme måte som under den tidligere standarden.

Transaksjonskostnader direkte relatert til låneopptak trekkes fra i virkelig verdi på lånet når det innregnes første gang og blir amortisert over forpliktelsens løpetid som en del av den effektive renten. Direkte henførbare transaksjonskostnader påløpt ved utstedelse av egenkapitalinstrumenter trekkes fra egenkapitalen.

Goodwill og ikke-kontrollerende interesser (minoritetsinteresser)

Kravet om å bokføre "full goodwill" i en virksomhetssammenslutning der kjøper får aksjemajoriteten men ikke 100 % av den oppkjøpte virksomheten, var ett av de mer kontroversielle forslagene i høringsutkastet.

Den reviderte standarden gir foretakene et valg for hver enkelt transaksjon til å vurdere ikke-kontrollerende interesser (tidligere kalt minoritetsinteresser) til deres andel av identifiserbare eiendeler og gjeld, eller til full virkelig verdi. Det første vil gi en goodwill som ikke er stort annerledes enn under eksisterende IFRS 3. Den andre metoden innregner goodwill også på ikke-kontrollerende interesser i tillegg til den del av investeringen som kontrollerende eier har foretatt. Retningslinjene for gunstige kjøp endrer seg imidlertid ikke. Fortsatt skal "negativ goodwill" føres umiddelbart i resultatregnskapet.

10. Vil valg av vederlagsform påvirke hvor mye goodwill som balanseføres?

Nei, det vil det ikke. Uansett hvordan betalingen gjøres opp skal vederlaget føres til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet. Så lenge det samme beløpet i dagens verdi betales vil oppgjør på ulike måter ikke påvirke goodwillbeløpet.

Valg av oppgjørsform vil imidlertid kunne påvirke resultatregnskapet i vesentlig grad etter oppkjøpet.

Betaling som er betinget og ansett å være en del av oppkjøpsprisen vil bli vurdert til virkelig verdi og inkluderes i kostpris på sammenslåingstidspunktet. Egenkapitalinstrumenter som er betingede vederlag blir ikke revurdert senere. Gjeldsoppgjør blir revurdert i etterfølgende perioder med verdiendringer over resultatregnskapet.

Endring i balanseført verdi av et betinget vederlag vil ofte ikke bli motvirket av resultater i den overtatte virksomheten. En vesentlig utbetaling til de tidligere eierne kan eksempelvis utløses av at et pågående forsknings- og utviklingsprosjekt oppfyller milepæler i form av offentlige godkjenninger eller lignende. Et slikt vellykket utviklingsprosjekt vil kunne generere vesentlige inntekter over for eksempel 20 år. Økningen i skyldig beløp på grunn av den betingede vederlagsordningen vil derimot normalt bli kostnadsført i resultatregnskapet før prosjektet genererer inntekter i det hele tatt. Det kan derfor bli betydelig volatilitet i resultatene, og dårlig sammenstilling av inntekter og kostnad sett med norske øyne.

11. Hvordan skal goodwill måles?

Goodwill fortsetter å være et restbeløp i oppkjøpsanalysen. Det kan imidlertid godt være et annerledes restbeløp under IFRS 3R enn under den tidligere standarden. Dette er delvis fordi alt vederlaget, inkludert eventuelle tidligere investeringer i den oppkjøpte virksomheten, vurderes til virkelig verdi. Det er også fordi goodwill kan vurderes på to forskjellige måter.

Den første metoden ligner den som er under nåværende IFRS; goodwill er forskjellen mellom vederlaget som er betalt og kjøpers andel av identifiserbare netto eiendeler. Dette er en "begrenset goodwill" metode i og med at den ikke-kontrollerende interessen er bokført til sin del av identifiserbare netto eiendeler og ikke inkluderer noen goodwill. Goodwill kan også vurderes til "full goodwill" som beskrevet under neste spørsmål.

12. Hva er "full goodwill"?

Full goodwill betyr at goodwill innregnes i en virksomhetssammenslutning for ikke-kontrollerende eier(e)s andel (minoritetsinteressen) av et datterselskap i tillegg til den kontrollerende eiers andel. Under IFRS 3 ble minoritetsinteresser bokført som minoritetens andel av netto eiendeler og inkluderte ingen goodwill. Full goodwill betyr at postene ikke-kontrollerende interesser og goodwill begge blir økt med den goodwill som relaterer seg til den ikke-kontrollerende interessen.

13. Når kan full eller delvis goodwill innregnes?

Standarden gir et valg for hver enkelt virksomhetssammenslutning. En kjøper kan enten innregne ikke-kontrollerende interesser i datterselskapet til virkelig verdi, noe som fører til at 100 % av goodwillen regnskapsføres (full goodwill), eller kjøper kan innregne ikke-kontrollerende interesser vurdert til ikke-kontrollerende interesser i netto eiendeler eksklusiv goodwill. Dette vil føre til at goodwill innregnes for bare morselskapets interesser i den oppkjøpte virksomheten, slik det skjer under nåværende IFRS 3 (delvis goodwill).

Dette er en av de største forskjellene fra US GAAP standarden. Under US GAAP må de ikke-kontrollerende interessene vurderes til virkelig verdi og full goodwill blir alltid regnskapsført.

Denne valgmuligheten medfører en forskjell bare ved oppkjøp av mindre enn 100 % av virksomheten. Svært få børsnoterte virksomheter kjøpes opp med mindre enn 100 %. virksomhetssammenslutninger der hele virksomheten kjøpes opp vil resultere i at goodwill beregnes på stort sett samme måte som under IFRS 3.

14. Hva er effekten av å bokføre full goodwill?

Regnskapsføring av full goodwill vil øke netto eiendeler i balansen. Nedsiden av dette er selvsagt at eventuelle fremtidige nedskrivninger av goodwill blir beløpsmessig større. Nedskrivning av goodwill skal prinsipielt ikke skje oftere, idet den nåværende nedskrivningstesten tar hensyn til at datterselskap som ikke er eid 100 % ikke har med full goodwill og dermed grosser opp goodwillen i testingen. Vurdering av ikke-kontrollerende interesser til virkelig verdi kan være vanskelig i praksis. Nedskrivningstest av goodwill kan imidlertid være enklere for full goodwill, idet det da ikke er nødvendig å grosse opp goodwillen for delvis eide datterselskap.

En virksomhet som planlegger å kjøpe ut de ikke-kontrollerende interessene i et datterselskap på et senere tidspunkt med kontanter, kan ønske å føre ikke-kontrollerende interesser til virkelig verdi og bokføre full goodwill i en virksomhetssammenslutning. Dersom den ikke-kontrollerende interessen senere blir kjøpt, vil nemlig differansen mellom vederlaget som betales for den ikke-kontrollerende interessen og den bokførte verdien være mindre, og dermed medføre en mindre egenkapitalbelastning.

Innregning av eiendeler og gjeld

Den reviderte IFRS 3 gir kun mindre endringer i hvilke eiendeler og gjeld som innregnes i oppkjøpsbalansen. De eksisterende kravene til å innregne alle identifiserbare eiendeler og gjeld i det overtatte foretak gjelder fortsatt. De fleste eiendeler skal innregnes til virkelig verdi, med unntak av visse poster som for eksempel utsatt skatt og pensjonsforpliktelser. Målingen av disse postene skal fortsatt følge de særstandardene som gjelder for slike poster. Skatt måles i utgangspunktet til nominelle størrelser, mens pensjon langt på vei legger til grunn virkelig verdi, dog med en del kundespesifikke forutsetninger, og ikke en oppgjørsværdi for å bli kvitt forpliktelsen.

15. Er innregningskriteriene for immaterielle eiendeler endret?

Nei, det er ingen vesentlige endringer. Det kreves at kjøperen innregner varemerker, lisenser og kundeforhold i tillegg til en rekke andre immaterielle eiendeler. IASB har brakt mer klarhet i dette, noe som muligens vil resultere i innregning av flere immaterielle eiendeler, inklusiv leasing som ikke er til markedspris og rettigheter (som for eksempel franchiserettigheter) som tidligere er ytt fra kjøper til overtatt foretak.

16. Hva skjer med betingede forpliktelser i oppkjøpt virksomhet?

Mange virksomheter har betingede forpliktelser – for eksempel pågående rettssaker, garantiforpliktelser eller fremtidige miljømessige forpliktelser. Dette er forpliktelser der det eksisterer et element av usikkerhet. Hvorvidt det faktisk blir en utbetaling vil først bli bekreftet av en spesifikk fremtidig hendelse. Tidfestingen av en slik utbetaling kan også være usikker.

Her er det svært små endringer fra eksisterende retningslinjer under IFRS. Betingede eiendeler skal ikke innregnes mens betingede forpliktelser vurderes til virkelig verdi. Etter overdragelsestidspunktet blir betingede forpliktelser revurdert til det høyeste av opprinnelig innregnet beløp og målingen i henhold til IAS 37 som er den relevante standarden for slike forpliktelser. US GAAP har andre krav på dette området.

Den senere målingen av betingede forpliktelser etter oppkjøpsdatoen er et område der det kan komme endringer i fremtiden (se spørsmål 25).

17. Hva betyr det for resultatregnskapet etter oppkjøpet at vederlaget og de fleste eiendeler og gjeld skal måles til virkelig verdi?

Det har lenge eksistert et krav om måling til virkelig verdi av de fleste elementene som kjøpes i en virksomhetssammenslutning. Dette fører til at resultatregnskapet etter oppkjøpet blir påvirket fordi en del av "forventet fortjeneste" er inkludert i verdsettelsen av identifiserbare eiendeler på oppkjøpstidspunktet og ender derfor opp som en kostnad i resultatregnskapet gjennom avskrivning, nedskrivning eller økt vareforbruk.

Dersom en mobiltelefonoperatør i gjennomsnitt beholder nye kunder i tre år, vil verdien av dette kontraktsmessige forholdet til kundene, som sannsynligvis vil være høy, bli amortisert over denne treårsperioden.

Det vil også kunne oppstå større kostnadsbelastninger i resultatregnskapet etter sammenslutningen på grunn av mer detaljerte retningslinjer i IFRS 3R som skiller betalingen av virksomheten fra andre betalinger. Det er for eksempel gitt retningslinjer for å skille ut betaling for arbeidsinnsats etter sammenslåingen og for å skille ut betaling som er gjort for å avslutte og innfri tidligere kontraktsmessige forhold mellom det kjøpende og det overtatte foretaket.

For betingede vederlag som er klassifisert som gjeld vil endringer i virkelig verdi bli resultatført. Når tilleggsvederlaget øker som følge av bedre prestasjoner vil dette medføre høyere kostnader i resultatregnskapet.

18. Kan det gjøres avsetning for restrukturering av målselskapet i oppkjøpsanalysen?

Det overtakende foretak vil ofte ha planer om å strømlinjeforme det overtatte foretaket. Mange synergieffekter oppnås gjennom restrukturering, så som slanking av staben på hovedkontoret eller ved samordning av ulike produksjonssteder. Et overslag over kostnadsbesparelsen vil være inkludert i overtakers vurdering av hvor mye man er villig til å betale for foretaket.

Kjøper kan sjelden foreta en avsetning for reorganisering på oppkjøpstidspunktet. Her er det ingen endringer i den nye standarden fra de tidligere retningslinjene. Muligheten for å etablere en avsetning som skal dekke kostnadene ved nedleggelse eller reduksjon i driften av et overtatt foretak i regnskapsføringen av et oppkjøp er svært begrenset.

En restruktureringsavsetning kan bare avsettes hvis det overtatte foretaket allerede på oppkjøpstidspunktet har en eksisterende forpliktelse. Kriteriene for dette er gitt i avsetningsstandarden IAS 37.

I de fleste virksomhetssammenslutninger er det usannsynlig at slike betingelser eksisterer på oppkjøpstidspunktet. En restruktureringsplan som er betinget av fullføring av virksomhetssammenslutningen kan ikke innregnes i oppkjøpsanalysen. Avsetningen må regnskapsføres etter oppkjøpet og kostnaden resultatføres etter oppkjøpet. Her er det ikke endringer i forhold til dagens IFRS 3.

19. Hva kan påvirke goodwillstørrelsen og over hvilket tidsperspektiv?

Et overtakende foretak har en maksimumsperiode på 12 måneder til å endelig fastsette regnskapsføringen av oppkjøpet. Muligheten for endring gjelder til det overtakende foretak har samlet all nødvendig informasjon, med en maksimalgrense på ett år. Det finnes ingen unntak lenger fra 12-månedersregelen for utsatt skattefordel eller endringer i betinget vederlag.

20. Selger skal stille en skadesløsgaranti for en usikker skatteforpliktelse. Hvordan skal dette regnskapsføres?

Skadesløsgaranti er et løfte fra selger om å refundere kjøper for forpliktelser beheftet med usikkerhet knyttet til endelig oppgjørsbeløp. Skadesløsgarantien innregnes som en eiendel i det overtakende foretak. Den måles i henhold til kontraktsbetingelsene men er begrenset til det beløpet man holdes skadesløs for. Dette gjelder alle skadesløsgarantier for spesifikke betingede forpliktelser og gjeldsposter.

Andre problemstillinger

Den reviderte standarden inkluderer nærmere veiledning for kontrakter og avtaler det overtatte foretaket har. Leasingavtaler og forsikringskontrakter vurderes og klassifiseres på basis av situasjonen på inngåelsestidspunktet (eller da disse ble vesentlig endret). Alle andre kontrakter klassifiseres på overtagelsesdato.

Gjeldende standard krever at utsatt skattefordel i det overtatte foretaket som ikke er innregnet på oppkjøpstidspunktet, men som senere oppfyller kravene til balanseføring blir justert mot goodwill. Den reviderte standarden vil bare tillate justering mot goodwill innen ettårsfristen for endelig oppkjøpsanalyse.

21. Er det endringer i regnskapsføringen av utsatt skatt?

Ja. Den vesentligste endringen gjelder balanseføring av overtatt utsatt skattefordel etter at man har fastsatt den endelige oppkjøpsanalysen. Oppstår det da forhold som sannsynliggjør balanseføring vil endring i balanseført beløp resultatføres.

En justering av utsatt skattefordel vil bare påvirke goodwill hvis den blir gjort innen 12-månedersperioden etter oppkjøpet, og hvis de skyldes ny informasjon om fakta og omstendigheter som eksisterte på oppkjøpstidspunktet. Etter 12-månedersperioden skal justeringer føres som vanlig under IAS 12, over henholdsvis resultatregnskapet eller direkte mot egenkapital avhengig av hva som er underliggende.

22. Er det mer avklaring rundt klassifisering og revurdering av kontrakter og andre avtaler?

Ja. IFRS 3 sa ingenting om hvordan man skulle behandle leie-, kjøps- og salgskontrakter, forsikringskontrakter og sikringsforhold. Etter den nye standarden skal alle vurderinger skal gjøres på grunnlag av de fakta og omstendigheter som foreligger på oppkjøpstidspunktet. Et eksempel på dette er vurderingen av om det foreligger innebygde derivater Det eneste unntaket er leie- og forsikringsavtaler. Disse blir normalt vurdert og klassifisert på basis av forholdene på avtalens inngåelsestidspunkt.

23. Vil regnskapet bli mer omfangsrikt på grunn av flere noteopplysninger?

Regnskapet vil bli mer omfangsrikt enn tidligere med flere detaljer. Et selskap som foretar oppkjøp kan anslagsvis regne med tre ekstra sider pr. transaksjon. Noen av de nye opplysningskravene er:

- beløpet for oppkjøpsrelaterte kostnader som er utgiftsført og hvilken linje i resultatregnskapet denne utgiften er ført på,
- den valgte vurderingsmetode og det balanseførte beløp på ikke-kontrollerende interesser i det overtatte foretaket,
- hvilken vurderingsmåte og inputvariabler som benyttes for å fastsette verdien der ikke-kontrollerende interesser vurderes til virkelig verdi,
- opplysninger om andre transaksjoner som er inngått parallelt med oppkjøpet av virksomheten, herunder opplysninger om terminering av tidligere inngåtte avtaler,
- for et trinnvist oppkjøp, opplysninger om virkelig verdi på den tidligere eide egenkapitalinteressen i det overtatte foretaket, og gevinst eller tap ført i resultatregnskapet som følge av revurderingen, og
- informasjon om fordringer i oppkjøpt virksomhet (virkelig verdi, brutto utestående kontraktsbeløp og beste estimat for kontantstrøm som ikke forventes å bli innkrevd på overtagelsestidspunktet).

24. Må tidligere transaksjoner omarbeides?

Nei. Oppkjøp og transaksjoner med minoriteter som fant sted før innføringen av IFRS 3R og IAS 27R skal ikke omarbeides. Standardene skal anvendes for alle transaksjoner der transaksjonsdatoen faller innenfor det første regnskapsåret som begynner etter 30. juni 2009 eller en tidligere anvendelsesdato om dette er valgt.

Noen poster relatert til tidligere oppkjøp vil bli behandlet på en ny måte når standarden innføres. Utsatt skattefordel som blir balanseført etter at nye standarder trer i kraft, men som stammer fra et tidligere oppkjøpt foretak skal føres over resultatet i stedet for mot goodwill (se spørsmål 21). Regnskapsføring av kjøp eller salg av en ikke-kontrollerende interesse som eksisterte da IFRS 3R og IAS 27R ble innført, kan også bli endret.

25. Kommer det flere endringer?

Muligens, selv om tidspunktet for eventuelle endringer er usikkert. IASB har satt enda et prosjekt på sin agenda som skal ta for seg behandlingen av virksomhetssammenslutninger av foretak under samme kontroll.

The Fair Value Measurement Project (et diskusjonsnotat som ble sendt ut i desember 2006) er under behandling og kan påvirke definisjonen av virkelig verdi slik den nå er uttrykt i IFRS 3R. Det er også endringsforslag innenfor standarder som relaterer seg til virksomhetssammenslutninger (spesielt IAS 37 om avsetninger og IAS 12 om utsatt skatt) som kan påvirke enten innregningen eller målingen på overtagelsestidspunktet eller den påfølgende regnskapsføringen.

IAS 27R – nytt forslag om minoritetsinteresser og avhendelse

Den reviderte konsernstandarden innebærer pliktig anvendelse av enhetssynet (economic entity model). Nåværende praksis under IFRS er blandet. I Norge har mange videreført et modifisert enhetssyn fra norsk GRS, mens internasjonalt ligger tyngdepunktet på et modifisert eiersyn (morselskapsmodellen). Enhetssynet behandler alle som bidrar med egenkapital som aksjonærer i den konsoliderte enheten, selv om de ikke er aksjonærer i morselskapet. Morselskapsmodellen ser årsregnskapet fra aksjonærene i morselskapets side.

Salg av eierandel i datterselskap der morselskapet beholder kontrollen resulterer ikke i gevinst eller tap, men føres som en økning eller reduksjon i egenkapitalen under enhetssynet. Kjøp av eierandeler fra ikke-kontrollerende interesser (minoritet) behandles som en egenkapitaltransaksjon og føres mot egenkapitalen. Et salg av eierandeler i et datterselskap der morselskapet mister aksjemajoriteten men beholder en betydelig innflytelse utløser gevinst eller tap for verdien av hele datterselskapet. For det første beregnes det gevinst eller tap på den delen som er solgt. Dernest innregnes en urealisert gevinst på eierandelen som er i behold som utgjør forskjellen mellom virkelig verdi og balanseført verdi på eierandelen. Begge føringer skjer mot resultatregnskapet.

26. Hva har skjedd med minoritetsinteressene?

Alle aksjonærer i et konsern – enten de er aksjonærer i morselskapet eller i en del av konsernet (minoritetsinteresser) – bidrar med egenkapital til konsernet. Alle transaksjoner med aksjonærer behandles likt. Det som tidligere var minoritetsinteresser i et datterselskap benevnes nå ikke-kontrollerende interesser i rapporteringsenheten.

Det er ingen endring i presentasjonsformen for ikke-kontrollerende interesser i den nye standarden. Tilleggsopplysninger kreves i note for å vise effekten av transaksjoner med ikke-kontrollerende interesser for morselskapets aksjonærer.

27. Hva skjer dersom en ikke-kontrollerende interesse blir kjøpt eller solgt?

Enhver transaksjon med en ikke-kontrollerende interesse som ikke resulterer i endring i kontroll føres direkte mot egenkapitalen. Forskjellen i beløpet som er betalt eller mottatt og balanseført verdi av den ikke-kontrollerende interessen føres til debet eller kredit i egenkapitalen. Dette betyr at en enhet ikke vil innregne noen tilleggsgoodwill ved kjøp av en ikke-kontrollerende interesse og heller ikke føre en gevinst eller et tap ved salg av en ikke-kontrollerende interesse.

28. Hvordan bokføres et delvis salg av et datterselskap der kontrollen opphører?

Et konsern kan bestemme seg for å selge sin kontrollerende interesse i et datterselskap, men beholde en vesentlig innflytelse som tilknyttet selskap. I slike tilfeller skal eierandelen som er i behold revurderes til virkelig verdi og eventuell gevinst eller tap i forhold til balanseført verdi blir ført som en del av gevinsten eller tapet ved salget av datterselskapet. På samme måte som en "gevinst" kan oppstå på selve oppkjøpstidspunktet (se spørsmål 5), tar standarden det standpunkt at tap av kontroll innebærer et bytte av hele datterselskapet mot noe annet. Man har byttet de enkelte eiendeler og gjeldsposter som tidligere var konsolidert i sin helhet, og fått en aksjepost i bytte.

29. Hvordan påvirker den nye standarden transaksjoner med tidligere ikke-kontrollerende interesser?

En regnskapsenhet kan kjøpe en ikke-kontrollerende interesse som er regnskapsført under den tidligere versjonen av IFRS 3, dvs. der goodwill ikke ble tilordnet minoriteten. Alternativt kan en enhet velge å kun innregne delvis goodwill under den nye IFRS 3R og senere kjøpe en ikke-kontrollerende interesse.

Ingen av disse situasjonene fører til at det kan innregnes mer goodwill når den ikke-kontrollerende interessen overtas. Dersom kjøpsprisen er høyere enn balanseført verdi på den ikke-kontrollerende interessen, vil dette resultere i en reduksjon i netto eiendeler og egenkapital. Reduksjonen vil kunne være vesentlig.

Forskjeller mellom IFRS og US GAAP

Standardene for virksomhetssammenslutninger (IFRS 3R og FAS 141 (revidert)) er svært like i prinsipp og språkbruk med to større unntak: Reglene om full eller forholdsmessig goodwill og regnskapsføringen av betingede eiendeler og betingede forpliktelser. At disse standardene er såpass like vil eliminere nesten alle eksisterende forskjeller i regnskapsføringen av oppkjøp. Det vil imidlertid fortsatt være vesentlige forskjeller i den etterfølgende regnskapsrapporteringen. Forskjellige krav til testing av nedskrivningsbehov og regnskapsføring av utsatt skatt er blant de vesentligste.

Konsernstandardene (IAS 27 (revidert) og FAS 160) har sammenfallende hovedprinsipper, men standardene har noen ulikheter i benevnelser og språkbruk. Forskjellene som fortsatt finnes stammer hovedsakelig fra anvendelsen av de-facto kontroll og konsolidering av enheter med spesielle formål.

Nedenstående tabell lister opp de vesentligste forskjellene mellom IFRS og US GAAP. Forskjeller i etterfølgende regnskapsføring og opplysningskrav er ikke dekket her.

IFRS-regler	US GAAP-regler	Konsekvens
Eiendeler og gjeld knyttet til betingede hendelser		
<p>Regnskapsfør betingede forpliktelser til virkelig verdi dersom den kan måles pålitelig.</p> <p>Dersom utenfor IAS 39s virkeområde: Vurder deretter til høyeste av opprinnelig beløp og beste estimat for oppgjørsbeløpet (under IAS 37).</p> <p>Betingede eiendeler regnskapsføres ikke.</p>	<p>Forpliktelser og eiendeler som følger av betingede hendelser regulert i kontrakt innregnes til virkelig verdi.</p> <p>Andre betingede forpliktelser og eiendeler innregnes bare dersom det er sannsynlighetsovervekt for at de vil oppfylle definisjonen på eiendeler eller gjeld på oppkjøpstidspunktet.</p> <p>Etter innregningen beholdes den opprinnelige målingen frem til ny informasjon mottas. De vurderes så til det høyeste av opprinnelig innregnet beløp og beløp i henhold til FAS 5 for betingede forpliktelser, og laveste av virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet og beste estimat på fremtidig oppgjørsbeløp for betingede eiendeler.</p>	<p>Vesentlige forskjeller i innregning og måling på oppkjøpstidspunktet.</p> <p>Noen forskjeller i etterfølgende måling.</p>

IFRS 3R : Hvordan påvirkes bunnlinjen? Forskjeller mellom IFRS og US GAAP

Ansattetyelser og utsatt skatt		
Vurderes i samsvar med IFRS 2 og IAS 12, ikke til virkelig verdi	Vurderes i samsvar med SFAS 123 og SFAS 107, ikke til virkelig verdi	Retningslinjene for aksjebasert betaling er i prinsippet like, men med avvik i detaljert veiledning. Flere avvik for utsatt skatt, men de fleste forventes fjernet på grunn av et pågående samordningsprosjekt (høringsutkast ventes 2008).
Ikke-kontrollerende interesse		
Vurderes til virkelig verdi eller til ikke-kontrollerendes andel av virkelig verdi for identifiserbare netto eiendeler.	Vurderes til virkelig verdi.	Vesentlig forskjell for goodwill hvis IFRS foretakene velger å ikke vurdere ikke-kontrollerende interesser til virkelig verdi. Etterfølgende forskjeller er begrenset til størrelsen på nedskrivningsbeløp for goodwill.
Betinget vederlag		
Hvis betinget vederlag ikke faller inn under IAS 39s virkeområde, anvend IAS 37 for etterfølgende regnskapsføring. Mål betinget vederlag som ikke er EK til virkelig verdi, med endringen over resultatet eller direkte mot egenkapitalen iht. IAS 39.	Vurderes til virkelig verdi i etterfølgende perioder med resultatføring av endringen hvis klassifisert som eiendel eller gjeld.	Forskjeller mellom forventet oppgjørsbeløp og virkelig verdi frem til vederlag er betalt for ikke-finansielle betingede vederlag.
Utleiers leasingeiendeler under operasjonell lease		
Verdien av eiendeler tar hensyn til leiebetingelsene.	Leieavtaler og eiendeler måles separat.	Ingen effekt på goodwill. Eiendels- og gjeldsklassifisering blir forskjellig.
Tidlig anvendelse		
Tillatt	Forbudt	Vesentlige forskjeller ved tidlig anvendelse av IFRS.

Forretningsmessige konsekvenser

Det gis ikke spesifikke krav i de nye standardene om at det skal etableres nye systemer og prosesser for foretak som gjennomfører fusjoner og oppkjøp. Det er imidlertid en rekke momenter i standardene som vil kunne påvirke systemer og kontroller og hvilket kunnskapsnivå og kompetanse som kreves i foretakene. Noen av disse nevnes kort her:

- Standarden fordrer at eventuell eksisterende eierandel i oppkjøpt foretak må revideres til virkelig verdi. Eventuell gevinst av dette pluss eventuelle tidligere revalueringer som er ført direkte mot egenkapital skal resultatføres. Dette vil kreve detaljert oppfølging og sporing av hver enkelt investering, inkludert detaljer om balanseført beløp og senere revalueringer.
- Som tidligere vil de fleste eiendeler og gjeldsposter bli vurdert til virkelig verdi inklusive immaterielle eiendeler og betingede forpliktelser. Den reviderte standarden viderefører kravet til identifisering av immaterielle eiendeler, og svært få immaterielle eiendeler er fritatt fra identifikasjons- og vurderingskravet. Rettidig identifisering av type og verdi av immaterielle eiendeler er fortsatt viktig, da dette påvirker inntjeningen etter oppkjøpet. Der det er mulig bør den potensielle påvirkningen på resultatregnskapet modelleres før oppkjøpet. Dette vil kunne påvirke omfang og tidsplan for oppkjøpers due diligence.
- Standarden klargjør hvilke forhold som leder til at aksjebasert betaling påvirker goodwill eller resultatene etter oppkjøpet. Det vil være behov for å ha systemer som muliggjør rettidig måling av verdien av erstatningsordninger og den ordningen de erstatter for å sikre at åpningsbalansen og resultatbelastninger etter overtakelsen blir riktig.
- Det kreves at foretak på nytt øremerker alle sikringskontrakter for sikringsbokføring i oppkjøpt virksomhet og tester at de fremdeles utgjør en effektiv sikring.
- Det nye kravet om at betingede vederlag skal føres til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet, og med mindre det utgjør et egenkapitalinstrument, ved senere revaluering føres over resultatet i stedet for mot goodwill, vil gi større fokus og oppmerksomhet på vurdering av virkelig verdi både i åpningsbalansen og for etterfølgende revaluering.
- Noteopplysninger om oppkjøpet inkluderer årlig omsetning og resultat som om oppkjøpet hadde vært gjennomført ved begynnelsen av regnskapsåret. Det skal også gis en analyse av bruttobeløp for overtatte fordringer med tilhørende virkelig verdi og estimat av utfallsrommet for betingede vederlag. Slike opplysninger er ikke enkle å innhente på kort varsel.
- Dersom oppkjøpsanalysen og fordeling av virkelig verdi ikke er fullført ved regnskapsavleggelsen kreves det opplysninger om hvilke poster det gjelder, årsakene til manglende fordeling og eventuelle endringer som senere gjøres i tilordningen.

Mye av arbeidet som er beskrevet over krever verdsettelsesekspertise. De fleste foretak vil ikke ha tilstrekkelig dybdekompetanse på området og bør vurdere om ekspertise må hentes inn utenfra eller om den kan utvikles internt. Potensielle virksomhetssammenslutninger vil kreve økte ressurser og behov for mer detaljert planlegging.

Det kreves en rekke noteopplysninger for vesentlige virksomhetssammenslutninger. Enkeltstående oppkjøp som i seg selv er uvesentlige kan aggregeres for noteopplysningsformål. Også for oppkjøp som gjennomføres etter rapporteringsperioden, men før regnskapet avlegges, er det krav om omfattende noteopplysninger. Det gis likevel unntak dersom opplysningene ikke kan fremskaffes og det opplyses om årsaken til dette.

Ønsker du mer informasjon? Kontakt oss!

Bjørn Einar Strandberg
tlf. 952 61 015
bjorn.einar.strandberg@no.pwc.com

Trond Tømta
tlf. 952 60 022
trond.tomta@no.pwc.com

Anlaug C. Haarbye
tlf. 952 60 286
anlaug.haarbye@no.pwc.com

Rita Granlund
tlf. 952 60 237
rita.granlund@no.pwc.com

Sjur Holseter
tlf. 952 60 278
sjur.holseter@no.pwc.com

Bjørn Egil Johannessen
tlf. 952 60 546
b.e.johannessen@no.pwc.com

pwc.com/no

© 2008 PricewaterhouseCoopers. PricewaterhouseCoopers-navnet refererer til individuelle medlemsfirmaer tilknyttet den verdensomspennende PricewaterhouseCoopers-organisasjonen. *connectedthinking er et registrert varemerke for PricewaterhouseCoopers.